

איור: ערן תנדל

למה יש עמוד ריק בתחילת הספר?

למה נהוג להשאיר בתחילת מחברות וספרים דף אחד ריק? מה מטרתו? ולמה בסוף הוא תמיד נשאר ריק? האם יש לו מטרה? איפה זה התחיל?

שאת לדף הצמוד אליו, מה שאומר שהרבה פעמים קשה לדפדף בו. מזל שלא כתוב בו שום דבר חשוב.

אשמח לדעת מה פשר המילה "מו", כמו בביטוי "במו ידיו".
אסף גרשון

המילה "מו" מגיעה אלינו מלשון המקרא, השפה שדוברת באזורנו בין שנת מינוס אלף לשנת מינוס חמש מאות בערך, והיא אחותה הצנועה של המלה "מה". בניגוד לאחותה, לא משתמשים בה כמילת שאלה (כמו במ"שפט "מה אתה רוצה?"), אלא כדרך לציין דבר מבלי לנקוב בשמו (כמו במשפט "אין לי את מה שאתה רוצה").

מה בדיוק המשמעות שלה? בתרגום חופשי אפשר לתרגם אותה כ"הדבר שהוא". אז "במו ידיו" זה "בדבר שהוא הידיים שלו". הכפילות אמורה להעניק למשפט משקל יתר, ועושה רושם שזה עובד.

והנה ההפתעה האמיתית: אתה משתמש במילה הזאת לעתים הרבה יותר קרובות ממה שנדמה לך. "כמו" (שזה "כ" ו"מו") זה בעצם "כאותו הדבר שהוא". ו"כמוהם" זה "כאותו הדבר שהוא הם". הופתעת? כמוני כמוך.

שאלות לבלדד השוחי: askbidad@calcalist.co.il

טל היקה

במחברות, עד כמה שאני זוכר, כל הדפים ריקים. אתה זה שאמור למלא אותם בקשקושים קטנים בזמן שהמורה מדברת על משהו אחר. אבל בספרים זה באמת מוזר. לפחות עד שאתה טורח להתבונן בהם כמו שצריך ומגלה איך הם עשויים.

ספרים שונים נכרכים בטכניקות שונות, אך רוב הכריכות הקשות נעשות באותה צורה. הדפים מחולקים לקבוצות של 16 דפים או 32 דפים שמודבקות זו לזו בשדרת הספר; ובשני קצות הספר, כלומר בהתחלה ובסוף, מתחברים לסיפור הזה שני דפים מיוחדים (אחד מכל צד) המכונים, בקרב אנשי הדפוס, "פז" ו"ראץ", שזה "לפני הסדר" בגרמנית.

הפורזאץ הוא דף כפול, בגודל שני עמודים, והוא מקופל לשניים. חצי ממנו מודבק לכריכה. השדרה שלו, כלומר החלק המקורי, מודבקת לשאר השדרות של דפי הספר. וחצי ממנו מתנוסס מיד אחרי הכריכה. לא פשוט לדמיין את זה, אבל אתה לא חייב. פשוט קח ספר בכריכה קשה ותראה את זה מיד.

לפעמים, בעיקר בספרי ילדים ונוער, הפורזאץ מעוטר בציורים עליזים, ופעם היו מקשטים אותו בתהליך מופלא שנקרא "שיוש" שיוצר דוגמאות דמויות שיש; אך כיום הוא בדרך כלל פשוט ריק. בכל מקרה משתדלים להדביק אותו היטב לשאר הדפים, ולעתים קרובות ביתר

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

למה אין לי מזל?

פרופסור יקר, האם יש אנשים שפשוט נולדו בני מזל? לדעתי יש. הבעיה היא שאני לא אחת מהם.

א' היקרה,

אני חושב שיש אנשים עם יותר מזל מאחרים, ואני לא מתכוון למזל בקזינו, אלא למזל בחיים. אנשים עם מזל הם אלה שנוטים לנסות לעתים תכופות יותר, וכאשר מנסים יותר גם מצליחים יותר. קחי לדוגמה שחקן כדורסל שמנסה לקלוע שלוש פעמים במשחק, לעומת שחקן שמינסה לקלוע 30 פעמים. גם אם אחוז הקליעות של השחקן הראשון טוב יותר, עדיין אין זה להשוות בין מספר הנקודות האבסולוטי שכל אחד מהם יקלע. ולעתים קרובות סופרים את ההצלחות ועוקבים פחות אחרי כישלונות, וכך אנשים שמנסים הרבה נראים בעלי מזל, אף על פי שלא יודעים מה שיעורי ההצלחה שלהם.

מה העצה שלי? ראשית, החיים הם משחק של מספרים, ולכן כדאי לך לנסות לעתים קרובות יותר, וכך להצליח לעתים קרובות יותר. שנית, כשאת מזהה אצל אנשים מזל, בדקי כמה פעמים הם ניסו.

איך לקבל יותר טיפים?

אם מיישמים במסעדה את שיטת השוטר הטוב והשוטר הרע, כלומר דואגים שמלצר אחד יהיה לא יעיל, ואז מלצר אחר יחליף אותו ויעשה מעל ומעבר, האם זה יגרום ללקוח להשאיר יותר טיפ, שבו שני המלצרים יתחלקו?

לדעתי כן. והמלצרים אפילו לא צריכים להיתחלק בטיפים, רק להחליף תפקידים משולחן לשולחן.

חבר שלי שעבד בחברה גדולה ניסה לשנות את מוטו השירות שלה מ"אנחנו עושים את מה שצריך עבור הלקוחות שלנו" ל"אנחנו מפשלים בגדול בניסיון הראשון ואז יוצאים מגדרנו כדי לתקן את זה".

לפי הרעיון שלו (שדרך אגב, נדחה על ידי ההנהלה), כשאנשים מקבלים את השירות שציינו לו הם מקבלים זאת כמובן מאליו, אבל אם הם מתוודעים להבדל בין שירות טוב וגרוע, הם עשויים להעריך יותר את השירות הטוב. להערכתך כמה תעשיות ובתי עסק כבר עלו על הרעיון הזה. היכנס לכלל מסעדה בשדה תעופה בארצות הברית, ותראה איך מספקים שירות גרוע בצורה היעילה ביותר.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רציונלי ולא במקרה" ו"לא רציונלי אבל לא נורא" שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

28
29

אורניום חועשר

מה כדאי לבנט ולפיז לקרוא?

והאם רשימת קריאה עשויה להשפיע על מנהיג

ימי השלמת קואליציה וההכנות להשבעת ממשלה חדשה הם התקופה שבה מתחילה לחלחל ההבנה שעונת החיזור תמה ושעניינם של הפוליטיקאים בציבור הולך וגו. אבל לו אונם של המנהיגים החדשים היתה כרויה אלינו לעוד רגע, מה היינו אומרים להם? מה היינו מייעצים?

לפני כמה חודשים סיפרתי כאן על ריצ'רד מולר מאוניברסיטת קליפורניה, שהשיב לשאלה הזאת בשני ספרים, "פיזיקה לנשיאי העתיד" ו"אנרגיה לנשיאי העתיד", שבהם נתן סמינר מנהלים מזורז בשאלות מדעיות שחיוניות לקביעת מדיניות בתחומים כמו אנרגיה, פיתוח ואיכות הסביבה.

השבוע אני רוצה לספר על מתנדב יומי רני ממולר, וגם מפורסם ממנו, שהחליט להקדיש ארבע שנים מחייו כדי להעניק למנהיג הנבחר של מדינתו לא רק עצות או מידע, אלא אנושיות, עומק וחוכמה. ניסה, וכמובן נכשל.

הסופר הקנדי יליד ספרד יאן מרטל, שהתפרסם בעיקר בזכות ספרו "חיי פי", הופיע תע באפריל 2007 מהולולו שהוא ועשרות אמנים ואנשי רוח זכו לו כשהתארחו בפרל-

הספר הראשון שמרטל שלח להרפר היה "מותו של טולסטוי". במכתב המצורף הסביר את לקח מהירה הדרך למטה וכמה בר חלוף הוא הכבוד

מנט הקנדי. הביקור המשפיל, ותקציב התרבות הנמוך בקנדה, העלו אצל מרטל שאלה: למה הפוליטיקאים כה אדישים לאמנות, ואיך אפשר לשנות את האדישות הזאת. התסכול הוליד רעיון: מרטל נדרר לשלוח מדי שבועיים לראש ממשלת קנדה החדש סטיבן הרפר ספר קריאה קלאסי, מלווה במכתב קצר שיסביר לפוליטיקאי העוסק מה הוא יכול להפיק מקריאתו. את המתנות הוא ימשיך לשלוח, הבטיח, לאורך כל שנות שלטונו של הרפר.

באותו חודש הוא שלח את הספר הראשון, "מותו של איוואן איליץ" של טולסטוי. במכתב המצורף מרטל הסביר לנמען הרם מה הלקח מסיפורו של איליץ, השופט טוב המזג וחובב הנשפים שלקה במחלה ממארת, והפך באחת לאדם שקוף, שרופאיו מזלזלים בו ועמיתיו חושבים רק מי מהם יזכה במשרתו. "אנחנו רואים את שגיאות האנשים – הן, הן כה ברורות לנו, אנחנו לבטח לא כאלה – עד שיום אחד מישחו מתבונן בנו כאילו היינו רמות ממותו של איוואן איליץ", כתב מרטל למנהיגו. בתשובה קיבל מכתב תורה לקוני מזוכירה ממשלתית.

הספר השני היה "חיות החיות". "הספר הוא דוגמה לאחד משימושי הספרות – היסטוריה שנכנסת לכיס", כתב מרטל, "120 עמודיו גם מלמדים את דרכיהם של פוליטיקאים זדוניים". תשובה לא התקבלה. השלישי היה ספר בלשי יד שנייה של אגתה כריסטי ("הנקודה שברצוני להעביר היא שספר משומש, בשונה מרכב משר מש, אינו מאבד מערכו"). הספר ה-68 היה

"Generation A" של דאגלס קופלנד, מחבר רבי-המכר "דור ה-X" ("זהו סיפור על כוחה של הקריאה לחיזוק היחיד וכוחו של הסיפור לחישול הקבוצה"). ה-92 היה "שחמט" הקלאסי של סטפן צווייג, שעלילתו מתרחשת בתקופת השואה. מרטל דחק במכתבו לחשוב על הדומה והשונה בין שחמט לחיים, ועל איך כללים פשוטים מובילים למורכבות עצומה. וכך זה המשיך, עם "בעקבות הזמן האבוד" של פרוסט ו"ארץ יצורי הפרא" של סנדק, עם פיליפ רות, קפקא, סולז'ניצין וקאמי.

רשימת הקריאה והמכתבים פורסמו באתר whatisstephenharperreading.ca שמרטל הקים. הם מפתיעים בכנות והיעדר הציניות או ההתנשאות שבהן מרטל כותב. הוא באמת מאמין שכפי שבעלי השררה צריכים להישמע יותר למדענים, עליהם ללמוד גם מהמשוררים.

ב-2011 מרטל מצמץ ראשון, ושיגר להרפר את הספר ה-101 והאחרון. סטיבן הרפר, מצדו, עדיין בתפקיד. מעבר לתודות הלקוניות ממוכירותיו, מעולם לא הגיב למכתביו.

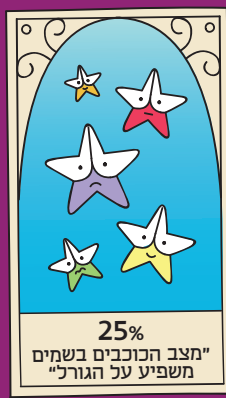
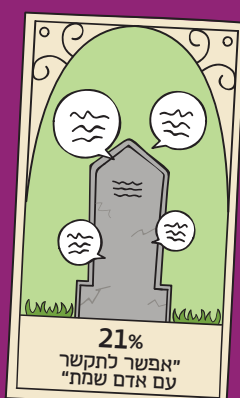
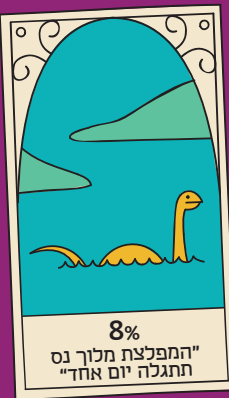
מרטל, מצדו, פרסם בסוף השנה שעברה את "101 מכתבים לראש ממשלה: ספרים שסטיבן הרפר לא קרא, אבל אתם אולי כן". ייתכן שאם יש רשימת קריאה מומלצת למי קבלי ההחלטות החדשים והוותיקים שלנו, היא עשויה להתחיל בספר הזה.

פרופ' רפאלי הוא ראש המרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה
sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

תפוצתן של אמונות בעל-טבעי בקרב אמריקאים

בעל-טבעי בקרב אלפי נשאלים בארצות הברית, קנדה ובריטניה. מדוע אמונות כאלה עדיין נפוצות? אפשר רק לשער, ולפי הפסיכולוג הבריטי הנודע ריצ'רד וייסמן, מדובר בדרך של אנשים להתמודד עם רגשותיהם. גל הן

מאות מיליוני בני אדם, מערביים ובעלי השכלה, עדיין מאמינים שהסרט "פעילות על-טבעית" יכול לקרות באמת ושבני המאה צדקו ואנחנו פשוט התבלבלנו בספירה. כך גילו סקרים שבדקו עד כמה נפוצות אמונות

מאמינים לזה?

Gallup USA, Paranormal Phenomena, About.com: נתונים
אינפורמטיקה: מיכל פדלון